

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 285. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-idm140209964802544/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

NOTER

- Udg. III, 315). – *fremmen paa*, fortill. – Cicero, i *Talen Pro Sex. Roscio Amerino* 27,75. – *med Horatio*, Horats, *Satirer* 2,6,60 ff. Holberg springer et Vers over, som ikke stemte med hans aktive Sindelag: »O, Land! hvornaar skal jeg faa dig at se? Hvornaar skal jeg faa Lov til [snart af de Gamles Skrifter, snart ved at sove eller drive Timerne hen] at indsuge sød Glæmsel for Livets Bekymringer?»
- S. 70. *Rupto robore etc.*, lat. »Opstaaede af brudte Egestammer eller formode af Ler havde [de første Mennesker] ingen Forældre». Citat fra den romerske Digter Juvenal, 6,12–13 (ca. 60–ca. 140). *Vang-Leder*, Vangeled, Led der lukker for en Vang (indhegnet Mark). – *Homerus*, den store oldgræske Digter, som tilskrives de to Heltepos »Iliaden» og »Odysseen» (o. 700 f. Kr.). – *Achillis*, af lat. Achilles, græsk Sagnhelt og en af Hovedpersonerne i »Iliaden». – *Boelig* [Hytten som Myrmidonerne havde bygget for deres Konge] efter at have afhugget Fyrtre-grene, og ovenover lagde de et Tag, efter at have afmejet laadne Rør paa Engen (Iliaden 24, 450–51). *Vitruvius*, romersk Arkitekturskribent fra 1. Aarh. e. Kr. – *vidner* i *De architectura* 2, 1,5. – *Capitolium*, Roms Hovedborg med Templet for den øverste Gud Jupiter. – *Romulus*, Roms sagnagtige Grundlægger.
- S. 71. *zitrede*, prydede. – *Efesus*, jonisk Handelsby paa Lilleasiens Vestkyst. – *Callimachus*, den græske Billedhugger Kallimachos (5. Aarh. f. Kr.) fik sit Tilnavn (den kunstfulde eller kunstlede) paa Grund af sin vidtdrevne Omhu for Detaljens Udførelse.
- S. 72. *Den Gothiske Bygnings-Maade*. Med den gamle gotiske Byggenmaade menes den romanske Stil. – *trofast*, solid, holdbar. – *Seculum*, lat. Aarhundrede. – *for det 16de*, for det 16de. – *helst*, især. – *publique*, fr. offentlige.
- S. 73. *Devotion*, Fromhed. – *fast*, næsten, omtrent.
- S. 74. *den ... Ephesinske Lov*. Efter Vitruvius, Fortalen til 10. Bog: I Efesos maatte den Arkitekt, der paatog sig et Arbejde for det offentlige, give et Overslag og sætte alt hvad han ejede i Pant hos Øvrigheden. Hvis Beregningen holdt, hædredes han offentligt; Overskridelser indtil en Fjerdedel betales af Staten, Resten blev taget af de pantsatte Ejendele. – *Forsvars-Skrift ... for Æslet*. Agrippa von Nettesheim (1486–1535) har i *De incertitudine et vanitate scientiarum atque artium*, 1531, en Lovtale over Æslet (Kap. 102), som Holberg her bentyder til. – *Qualiteter*, Egenskaber. – *Capacitet*, Dygtighed. – *6000 Aar*. Efter den traditionelle Datering af Verdens Skabelse. – *Jerusalems Skomager*, Ahasverus, Den evige Jøde, der ifølge Legenden slog Kristus paa Vej til Korsfæstelsen, og derfor til Straf

EPISTLER

- maatte vandre fredløs om uden nogensinde at kunne dø. – *de 7 Græske Viise* var Thales, Bias, Pittakos, Kleobulos, Cheilon, Solon og Pertander, alle Lovgivere i Grækenland i 6. Aarh. f. Kr.
- S. 75. *Médísance*, fr. Bagtalelse. – *seculum*, lat. Aarhundrede. – *venerable*, ærværdige. – *Gammel Erik* som Navn paa Fanden findes ogsaa i dansk Folketradition. – *examinere*, undersøge. – *hurtig*, dygtig, kløgtig. – *Credit*, Anseelse. – *stipulerede*, fastsatte.
- S. 76. *Doctor Fausti . . . Historie*. I Folkebogen »Historia om D. Johan Fausto den vidtberømtede Troldkarle« (1588 og mange senere Optryk) fortaltes om den tyske Mirakelmager Faust, der forskrev sig til Fanden. – *pro labore*, lat. for Arbejdet, Besværet. – *prænumerere*, tegne sig som Køber paa Forhaand (mens Bogen er under Forberedelse). – *præstanda*, lat. det, som skal ydes.
- S. 77. *med Orthodoxis*, gr. sammen med de rettroende. – *Klik*, Plet. – *Gewaldiger*, den nedertyske Form til højtysk *Gewaltiger*, militær Skarpreiter, Profos. – *honorabelt*, hæderfuldt, hæderligt. – *Minos og Radamanthus* (Rhadamanthys) var efter græsk Mytologi Dommere i Underverdenen (Plutons Rige).
- S. 78. *paa hvis Gierninger ingen Farve kand settes*, som ikke kan besmykkes. – *den . . . upartiske . . . Gottfried Arnold*. Adjektivet er særdeles ironisk ment. Holberg syntes, at den protestantiske tyske Kirkehistoriker G. A. (1666–1714), der var forarget over de ortodokse Kirkehistoriers uretfærdige Omtale af Kættere, var gaaet til den modsatte Yderlighed i sin »Unpartheyische Kirchen- und Ketzerhistorie« (1699–1700). – *Rhetorica*, lat. Talekunst, Veltalenhed. – *retorquere*, give tilbage. – *føle paa deres egne Pander* efter den bedragne Ægtemands – Harejens – »Horn«. – *prostituere sig*, gør sig til Nar. – *citeret*, stævnet. – *Tamperretten*, Domstolen for Ægteskabsager. – *Krebs-Øyen*, Krebsøjne anvendtes som Lægemiddel. – *Laxeer-Piller*, Afføringspiller. – *Reputation*, Ry, Berømmelse. – *Zeno Eleates*, den græske Filosof Zenon (ca. 490–430 f. Kr.) af den eleatiske Skole (Navn efter den oldgræske By Elea i Syditalien).
- S. 79. *Erasmus Montanus*, se Komædien i Bind VI, S. 182 ff. – *Hr. Niels*. Navnet paa Stedets Præst angives ikke i »Erasmus Montanuse«, men i andre Tilfælde benævner Holberg en Præst Hr. Niels (Hexeric eller Blind Alliam, Abracadabra, Peder Paars). – *Pavelige Collegium*. O. 1710 fandtes i København et lystigt Selskab, hvis Medlemmer udnævnte hinanden til Pave og Kardinaler. – *Steryboed*, Dødsbo. – *udi min Dannemarks Beskrivelse*, se nærværende Udgave, Bind I, S. 33. – *Extremiteter*, Yderligheder, Overdrivelser. – *Afridsningen*, Beskrivelsen.